

SAKSOMSLAG · BEGRENSET

Omslag som er brukt til notater i henhold til Sikkerhetsinstruksen
under sakens behandling skal ikke
følge med utgående ekspedisjoner

KOPI

12.09.2012
T.B.

BEGRENSET

INTERVJUREFERAT

Tid	Fredag 15. juni kl. 13.00-15.00
Sted	Kommisjonens lokaler
Intervju av	Statsminister Jens Stoltenberg Bisitter i intervjuet: Malin Nossum, fagdirektør ved SMK
Intervjuere	Fra 22. juli kommisjonen: Alexandra Bech Gjørsv (leder), Karin Straume, Linda Paulsen, Einar Enger, Torgeir Hagen, Guri Hjeltnes, Hanne Bech Hansen, Ragnar Auglend, Stefan Gerkman, Laila Bokhari Fra sekretariatet; Bjørn Otto Sverdrup, Ida Skirstad, Pollen, Åsne Julsrud, Olav Njølstad, Kristin Rande, Marianne Aasland Gisholt, Geir Ivar Tungesvik
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Formelle forhold:

Stoltenberg var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hans forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Stoltenberg ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person

Stoltenberg er videre gjort kjent med plikten arbeidsgiver har pålagt ham om å forklare seg for kommisjonen, og at det er forbundet med straffeansvar å forklare seg bevisst uriktig.

Stoltenberg ble gjort kjent med innholdet i selvkrimineringsvernet ved at vedlagte notat ble lest opp, og at dette vernet, etter kommisjonens syn, i utgangspunktet ikke kommer til anvendelse ved denne forklaringen.

Stoltenberg ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering som også ville bli lagret.

Stoltenberg ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Stoltenberg ble også gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentliglovas regler om innsyn i dokumenter. Stoltenberg ble også gjort kjent med at opplysninger fra referatet

ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Stoltenberg ble gjort kjent med sine rettigheter til å kreve innsyn etter pol § 18 og retting etter pol §§ 27 og 28.

Stoltenberg samtykket i å la seg intervjuet på ovennevnte forutsetninger.

Terrortrusselen mot Norge og samfunnets beredskap

Hvordan har du opplevd at terrortrusselen mot Norge har utviklet seg de siste 10-15 årene, og er det spesielle hendelser som vært med på å forme ditt syn på terrortrusselen?

Stoltenberg sier han har opplevd en økende fare for terrorangrep mot Norge. Dette har dels vært knyttet til trusselvurderinger fra PST og E-tjenesten, men også personlige opplevelser. Terrorangrep og forsøk på terrorangrep i London, Madrid, København og Stockholm har gjort inntrykk, og gitt en erkjennelse av at det også kan skje her. Dette bildet har også tjenestene bekreftet. Stoltenberg trekker frem 11. september 2001, og at han som statsminister i denne perioden kjente på at også Norge var utsatt. I timene og dagene etter 11. september var dagsorden i Norge faren for nye terrorangrep i andre Natoland sine hovedsteder. Det var hyppige krisemøter med deltakelse fra Forsvarsjef, E-tjenesten, POT osv., og det ble iverksatt tiltak, eksempelvis innkjøp av utstyr for beskyttelse ved bakteriologisk og kjemisk krigføring og omdirigering av F16-fly til Rygge i beredskap. Stoltenberg nevner dette fordi denne sterke og dramatiske opplevelsen har preget han siden. Det var også på dette tidspunkt man for første gang hørte om det som ble omtalt «terrorceller i Oslo», som kunne slå til.

Etter at Stoltenberg kom tilbake som statsminister i 2005, er hans opplevelse at terrortrusselen og fokuset på dette er forsterket.

Hvordan har du blitt holdt oppdatert, fått informasjon om terrortrusselen de siste årene?

Stoltenberg sier trusselvurderinger og orienteringer om konkrete saker gis til regjeringen og RSU, av PST og E-tjenesten. I tillegg peker Stoltenberg på at det finner sted bilaterale møter/samtaler med representanter fra de hemmelige tjenestene, men også forsvarsministeren, justisministeren og utenriksministeren, der han orienteres om relevante spørsmål når det gjelder trusselsituasjonen. De systematiske diskusjonene av trusselsituasjonen skjer i RSU.

I 2007 advarte PST regjeringens sikkerhetsutvalg om at det, slik tjenesten vurderte det, var mer enn 50 prosent sannsynlighet for at vi ville oppleve et alvorlig terroranslag i Norge i de neste tre til fem år.

Kan du si litt om hvilke praktiske konsekvenser trusselvurderingene har for regjeringens arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap?

Stoltenberg sier at regjeringen har brukt mye tid på arbeid med sikkerhet og beredskap. Han opplever et ekstra engasjement fra fagstatsrådene på dette området, gitt at de selv sitter med sektoransvaret og vil merke konsekvensene dersom det ikke er gjort en tilstrekkelig innsats for å begrense terror eller krisefaren. Han sier regjeringen har prioritert å øke driftsbudsjettene til ulike beredskapsetater: politi, PST, beredskapstropp. I tillegg har regjeringen prioritert store investeringsprosjekter på beredskapsområdet: nye redningshelikoptre og Nødnett. Stoltenberg nevner også tilstedevakt på redningsbasene som noe regjeringen har prioritert på beredskapsområdet. Han sier at denne type beslutninger har vært tidkrevende for regjeringen, og noen ganger preget av uenighet og ulike faglige og politiske vurderinger.

B
For sin egen del sier Stoltenberg at han opplever en stor endring fra sin forrige periode som statsminister. Som statsminister i 2000-2001 hadde ikke Stoltenberg sikkerhet utenom arbeidstiden. Han gikk hjem fra jobben uten livvakt, og levde helt normalt. Han understreker at dette var noe av det han syntes var fint med Norge. I dag er situasjonen en helt annen, med livvaktjeneste. Dette gir Stoltenberg økt sikkerhet, men han peker samtidig på at vi har mistet noe. Han opplever at det er et grunnleggende dilemma mellom åpenhet/tilgjengelighet og sikkerhet/trygghet. Vi kan ikke velge enten det ene eller det andre, men er nødt til å gjøre noen vanskelige avveininger. De siste årene er sikkerhet/trygghet blitt mer fremtredende.

Stoltenberg tilføyer at åpenheten i Norge er noe vi har vært stolte over og som er annerledes enn de fleste andre steder i verden, og viser til en liten anekdote. I følge Stoltenberg har Nelson Mandela fortalt om sitt besøk i Norge, og som han gjentar hver gang de møtes, følgende: Mandela forteller at han spaserte fra Grand Hotel til Slottet, hvor han banket på og Kongen åpnet døren.

Den sentrale krisehåndteringen 22/7

Hvordan ble du varslet om eksplosjonen i regjeringskvartalet?

Stoltenberg opplevde at han ble umiddelbart varslet om eksplosjonen. Han forklarer at Sindre Beyer var til stede i statsministerboligen sammen med han. De jobbet med Stoltenbergs tale til Utøya påfølgende dag. Beyer var i telefonen med medarbeidere ved Arbeiderpartiets kontor på Youngstorget, som fortalte om at det var en eksplosjon. De oppfattet det først som et angrep på Ap, ettersom vinduene der ble blåst inn. Etter dette orienterte Beyer Stoltenberg umiddelbart om at det hadde vært en eksplosjon i regjeringskvartalet. Stoltenberg sier han i første omgang håpet/trodde det var en ulykke. Et par minutter etterpå ringer Arvid Samland til Stoltenberg, på vei ned trappene i Høyblokka. Samland beskriver store ødeleggelse. Da begynner Stoltenberg å forstå omfanget av eksplosjonen og at det sannsynlig ville være drepte. Arne Spildo kom noe senere til statsministerboligen blodig, noe som gjorde sterkt inntrykk på Stoltenberg, og som også illustrerte alvorligheten og omfanget av eksplosjonen.

Stoltenberg forklarer at herfra startet det som han beskriver som regjeringens hovedfunksjon. For det første er dette å forsikre seg om at alt som kan gjøres for å redde liv og begrense skade, blir gjort. Han understreker at helse, politi og beredskapsetatene har fullmakter og ikke venter på beslutninger fra regjeringen, men at det likevel er et poeng for regjeringen å forsikre seg om at alt blir gjort. Stoltenberg sier de raskt fikk melding om at alt blir gjort som kan gjøres. På oppfølgingsspørsmål fra kommisjonen om hvordan Stoltenberg fikk disse forsikringene, svarer han at han ringte berørte statsråder, og egne medarbeidere. I ettertid kan han ikke si med sikkerhet hvilke opplysninger han fikk fra hvem.

Stoltenberg peker på følgende oppgaver som viktige for regjeringsledelsen de første timene:

1. Forsikre seg om at de operative tjenestene gjør det de skal; at redningsarbeidet er i gang.
2. Skaffe oversikt og informasjon, nok til å kunne ta strategiske beslutninger på politisk nivå dersom det er nødvendig.
  - a. Sammenkalle statsråder og de mest berørte medarbeiderne (embetsverk og politiske medarbeidere), for å kunne håndtere en uoversiktlig situasjon og settes i stand til å fatte beslutninger. Før de møtes fysisk skjer det kommunikasjon per telefon.
  - b. Forberede seg på nye angrep. 11. september viste at man måtte være forberedt på at det kunne komme mer. I den forbindelse sier Stoltenberg at han ikke forestilte seg at det kunne være Utøya, snarere andre statlige virksomheter.
3. Begynne å jobbe med overordnet budskap.
  - a. Stoltenberg peker på at en grunnleggende oppgave for en regjeringsledelse i en slik situasjon er å formulere budskap som skaper trygghet. Initielt handlet dette om at statsministeren var uskadd og i sikkerhet.
  - b. Konkret ble det jobbet med å forberede pressemøte senere på kvelden. Stoltenberg understreker viktigheten av å være synlig i media, for å unngå unødvendig frykt. Det overordnede budskapet handlet om at de ansvarlige skulle stilles til rette, slå ring om våre verdier, ikke bombes til taushet osv. I tillegg var det viktig for Stoltenberg å unngå spekulasjon om motiver og gjerningsmenn.
4. Være til stede for de pårørende. Her peker Stoltenberg på dobbeltrollen ved at pårørende dels er hans egne medarbeidere i regjeringskvartalet og dels folk i Ap og AUF. Allerede natt til 23. juli dro noen statsråder og statssekretærer til Sundvolden hotell.

Stoltenberg oppsummerer nevnte fire hovedoppgaver som regjeringens primæroppgaver i krisehåndteringen 22. juli. Han mener regjeringen gjør en feil dersom regjeringen går inn i operative beslutninger. Han understreker at det er politiet og helsevesenet som gir fakta informasjon om operative spørsmål.

Vi er kjent med at du og SMK opplevde at det var betydelige utfordringer knyttet til å få riktig og rask informasjon fram til statsministeren fra operative ledd, ikke minst politiet og POD. Kan du utdype hvordan disse utfordringene artet seg, mer konkret, og hvilke problemer det skapte?

Stoltenberg sier at en utfordring de første timene var at de følte de ikke fikk raskt nok detaljert informasjon opp fra de underliggende etatene. Han sier problemet med dette er at han kan kommunisere feil. Stoltenberg opplevde ikke at det gikk galt i hans kommunikasjon 22. juli, men at det kunne gått galt. Han peker på at tilsynelatende mindre ting kan være kommunikasjonsmessig viktige. Et eksempel er at han bevisst brukte begrepet eksplosjon og lot være å kalle det en bombe, lenge etter at de fleste «visste» at det var en bombe. Dette gjorde Stoltenberg fordi han var opptatt av at det var politiet som skulle komme med den faktuelle informasjonen om at det var en bombe. Han mener det hadde vært fint om politiet på et tidligere tidspunkt kunne bekreftet at det handlet om en bombeeksplosjon.

Tilsvarende erfaring hadde Stoltenberg med antall døde etter Utøya. Han uttrykker stor forståelse for at politiet har veldig mange andre ting å gjøre, enn å informere oppover, men han opplevde det som en utfordring at informasjonen kom ut i mediene først.

På spørsmål fra kommisjonen om hvordan denne utfordringen kan løses, understreker Stoltenberg at han ikke satt på den operative siden, men at han opplevde en intens pågang fra både Norge og utlandet. I hans situasjon opplevde han at den faktuelle virkeligheten som politi og helsevesen sto oppi var viktig å kunne formidle de første kritisk viktige minuttene, og at det således hadde vært en fordel om han hadde fått presis informasjon noe før.

Stoltenberg understreker at hans hovedinntrykk av SMK denne dagen, var at det fungerte veldig bra fra første sekund. Han nevner spesifikt Parkveien og statsministerboligen, mobile kontorløsninger, varsling, livvaktjeneste, biltjeneste, innkalling/informasjon til statsråder og andre beslutningstakere; og at mobiliteten som det har vært øvet på kom til anvendelse.

På spørsmål fra kommisjonen om det er noen av samtalene med internasjonale ledere statsministeren husker spesielt godt, svarer Stoltenberg at alle samtalene gjorde inntrykk, men at det å kunne fortelle de pårørende på Sundvolden hotell at «verden hadde ringt» for å uttrykke medfølelse med dem, var fint midt oppi all sorgen. Georg Papandreo fra Hellas var en av de første som ringte. Etter hvert ringte FNs generalsekretær, Obama, Putin, Medvedev, Merkel og mange flere.

Hvilke tanker gjorde du deg om hva som kunne ha skjedd, da du skjønnte at det var en bombe? Hva tok du høyde for at dette var?

Stoltenberg svarer at han tok høyde for at det kunne være en utenlandsk organisasjon, terror knyttet til Al-Qaida eller terrororganisasjoner man har sett gjøre angrep i vestlige land før. Denne muligheten ble også snakket om, noe han mener er rasjonelt basert på hendelser i nærliggende land. Samtidig var han veldig bevisst på ikke å svare på spørsmål eller delta i spekulasjoner, som kunne oppfattes som beskyldninger. Dette er han veldig glad for i ettertid.

Hva fikk du av informasjon/analyser, og hva var dine tanker omkring faren for nye angrep?

I følge Stoltenberg var det første uttrykket for faren for nye angrep at livvaktjenesten

Han understreker at denne vurderingen ikke var analytisk i form av hvem som kunne stå bak, eller hva slags angrep det kunne være, kun at det var en fare for et nytt angrep. I lys av erfaringene fra 11. september, var dette et rimelig scenario for Stoltenberg.

Videre viser Stoltenberg til at sjef PST og assisterende politidirektør kom til statsministerboligen, og at et tema rundt bordet den kvelden var vurderinger av faren for nye angrep. I disse møtene ga politiet/PST, E-tjenesten og Forsvaret sin beste vurdering av faren.¹ Stoltenberg husker ikke nøyaktig hva de sa, og har ikke kunnskap om nøyaktig hva de gjorde, men husker at de så på muligheten for nye angrep og at de prøvde å forstå bildet.

¹ Stoltenbergs tilføyelse ved gjennomlesning: E-tjenesten og Forsvaret var ikke til stede i statsministerboligen, men forsvarsministeren deltok.

Hvilke tanker gjør du deg mht at det gikk syv timer fra bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet til politiet anmodet om håndhevelsesbistand fra Forsvaret til vakthold og objektsikring i Oslo sentrum?

Stoltenberg sier han ikke gjorde seg noen tanker om dette, ettersom operative beslutninger ikke er en del av statsministerens fokus. Hans fokus var det som skjedde inne i statsministerboligen, overordnede strategiske beslutninger/nevnte fire punkter. Han forutsatte at politiet og andre tok seg av det operative, og mener heller ikke det er riktig for han å bruke tid på dette.

På vei til Ullevål senere på kvelden registrerte han at gater var sperret og at det var vesentlig mer sikkerhet enn vanlig.

Ca. kl 20.45 mottok Forsvarsstabens situasjonssenter på Akershus (Sitsen) melding fra politisk ledelse i FD om at «Regjeringen ønsker å ha en sivil profil over saken.» Kan du huske om dette var et tema på det første koordineringsmøtet i statsministerboligen? Hva lå det i dette ønsket, slik du oppfattet det?

Stoltenberg kan ikke huske dette, og er usikker på hva det siktes til.

Du har høstet mye anerkjennelse og ros for det budskapet du formidlet til det norske folk i kjølvannet av terroranslagene. Vil du si noe mer om hvordan du og dine medarbeidere jobbet med dette, og hva dere var mest opptatt av å formidle?

Stoltenberg understreker at arbeidet med kommunikasjon var noe av det viktigste de gjorde denne kvelden. I dette arbeidet var statsministeren svært bevisst på at han ikke måtte ende opp som pressetalsmann for etatene, men fokusere på hovedbudskapet.

En av de fire nevnte hovedoppgavene for regjeringsledelsen er at regjeringen skulle være beslutningsdyktig. Opplevde du at det var noen beslutninger som måtte tas?

Stoltenberg sier at selve krisen varte så kort at det ikke var behov for konkrete beslutninger knyttet til kapasiteter og handlinger, som det typisk kan oppstå i andre og mer langvarige kriser. Likevel erfarer Stoltenberg at det var viktige vurderinger som måtte drøftes og beslutninger som måtte fattes, herunder hva som var budskapet og hvem som skulle si det. I den forbindelse nevner han at det var et bevisst valg at det var justisministeren, og ikke forsvars- eller utenriksministeren, som stilte sammen med han i den første pressekonferansen. I tillegg ble det fattet beslutninger knyttet til hvordan de etterlatte skulle bistås, hvem som skulle reise til Sundvolden hotell osv.

På overordnet nivå sier Stoltenberg at det er ganske enkelt: de operative tingene skal de operative etatene ta. Han er overbevisst om at dette er riktig, ettersom innblanding i etatenes arbeid fra regjeringens side vil forsinke og komplisere. Det strategisk overordnede er regjeringen ansvar, herunder bevilgninger, organisering og fordeling av ansvar. I følge Stoltenberg er problemet gråsonen midt imellom, noe som særlig blir aktuelt når krisene går over noe tid. Som et eksempel på en slik gråsoner nevner han flommen i 1995, som ble Stoltenbergs første krise. I utgangspunktet var det NVE som skulle håndtere flomvernet, men når etatene står overfor veldig vanskelige beslutninger, så går de til politikerne. I praksis handlet dette om en beslutning om å slippe dikene for å unngå større skader, noe som ville oversømme områder i Solør. Et

B
annet eksempel på en «gråsonebeslutning» i forbindelse med 11. september 2001 var nevnte omdirigering av F16 til Rygge

Et tredje eksempel er en øvelse som fant sted nylig med terrorangrep mot plattformer, der det var gisseltaking. I slike situasjoner vil politiske beslutninger kunne være påkrevd, selv om fullmaktene formelt sett er lagt til etatene.

Kommisjonen viser til at de har vært i London og sett på britenes krisehåndteringsrom, der politikerne, departementsledelsen og etatslederne sitter tett sammen i kriseledelsen, og spør Stoltenberg om han anser at det i Norge kan være for stor avstand mellom politikere og det operative?

Stoltenberg sier at han ikke opplever at systemet i Norge er byråkratisk, og at hans poeng er at det finnes gråsoner mellom det operative og det strategisk politiske, ettersom virkeligheten er komplisert. Han erfarer at dialogen med etatene er velfungerende i dag, under små og store kriser.

Han presiserer at han ikke vet ikke nok om hvordan de gjør det i Storbritannia, men at han vet at den norske regjeringen møtes oftere enn de fleste andre regjeringer. I Norge sitter hele kollegiet samlet rundt bordet og beredskap er ofte på agendaen, blant annet i budsjettssammenheng. Han erfarer at statsrådene argumenterer ekstra intenst i beredskapsspørsmål, ettersom pengene sitter løsere hvis bevilgningen er knyttet til beredskap. Det gir dem et tilleggsargument. I tillegg er beredskap ofte et tema i regjeringskonferanser. De siste månedene har det vært behandlet flere saker der dette spørsmålet har vært helt sentralt, herunder stortingsmeldinger om pandemi og samfunnssikkerhet, Langtidsplanen for Forsvaret, styrking av politiet og helikopterkjøp. I tillegg kommer sakene i RSU. I følge Stoltenberg betyr dette at statsrådene forholder seg til beredskap forholdsvis ofte, og har ganske intense diskusjoner om denne type spørsmål i den allerede etablerte strukturen. Stoltenberg viser i den forbindelse til et notat om regjeringens beredskapsarbeid som han kan legge igjen til kommisjonen om ønskelig (overlevert).

Likevel mener Stoltenberg at man, i lys av 22. juli, bør se på om det er behov for ytterligere et forum der regjeringen møtes, og der det systematisk står beredskap og samfunnssikkerhet på agendaen. Han presiserer at dette innbefatter terror, men også naturkatastrofer, atomulykker og andre type kriser.

Kommisjonen ber Stoltenberg si noe mer om hva han tenker kan være agendaen for et slikt møte. Stoltenberg sier at det han ser for seg er at en på regjeringnivå inviterer inn berørte etater for å drøfte ulike beredskapsspørsmål i dybden. Det kan være PST og E-tjenesten, men også Kystverket, NVE, Helsedirektoratet, Post- og Teletilsynet, som kan være vel så relevante etater i nasjonale kriser. Dette møtet kommer altså i tillegg til drøftingene i regjeringen og RSU. Stoltenberg er generelt skeptisk til å splitte opp regjeringen i mange utvalg, og synes det er et poeng at alle statsrådene er inkludert. I forhold til sikkerhet- og beredskapsspørsmål er samtlige statsråder berørt.

Når det gjelder den nylig fremlagte stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet fra JD, ønsker Stoltenberg å presisere at den meldingen ikke er det siste regjeringen skal si om samfunnssikkerhet og beredskap, snarere en foreløpig oppsummering. I tillegg gir den en foreløpig vurdering av erfaringer med 22. juli. Den er foreløpig, fordi regjeringen kommer til å gjøre mer, ikke minst basert på 22. juli-kommisjonens rapport. I tillegg presiserer Stoltenberg at meldingen om samfunnssikkerhet er overordnet, og ikke tar plassen fra, eller overprøver sektormeldinger som Forsvarets langtidsplan og Flom-meldingen. Noen nye ting foreslås, herunder å innføre et nytt prinsipp, i tillegg til nærhets-, likhets- og ansvarsprinsippet: samvirkeprinsippet. Styrking av JD som beredskapsdepartement er også sentralt i meldingen.

I tillegg er et poeng i meldingen å se PSTs, E-tjenestens, NSMs og DSBs trusselvurderinger mer i sammenheng, og gi en mer helhetlig og samordnet presentasjon, slik at trusselbildet blir mer helhetlig.

Fortell kort om besøkene på Ullevål sykehus, Sundvolden hotell og kontakt med overlevende og pårørende etterpå. Hvordan kom disse møtene i stand?

Stoltenberg forklarer at Ullevålbesøket ble planlagt gjennom drøftinger i møte i statsministerboligen. Det å dra til Ullevål var viktig både for å vise støtte til hjelpearbeidere og helsearbeidere, men også å være til stede i offentligheten. For Stoltenberg var det viktig at besøket ikke skulle hindre helsepersonellens arbeid.

Når det gjelder forholdet til de pårørende og etterlatte understreker Stoltenberg at dette var veldig sterkt allerede om kvelden 22. juli, ettersom det handlet om mennesker han og hans nærmeste medarbeidere kjente og jobbet sammen med. Det å bruke tid, allerede fra første natt på Sundvolden hotell, i Folkets Hus og andre steder, og senere i bisettelser, var for Stoltenberg en veldig viktig del av det han har gjort etter 22. juli. Han håper at han har kunnet bidra med å gi trøst til de menneskene som er rammet, men understreker samtidig at det også har gitt han selv en følelse av å kunne gjøre noe meningsfullt, og at det i deg selv er et privilegium.

Politiet

Kan du si litt om hvordan du oppfatter IKT-situasjonen i politiet?

Stoltenberg opplever at det er behov for en styrking på dette området, noe han vet fra diskusjoner i regjeringen som er det strategiske samordningsorgan. Justisministeren har meldt inn dette behovet gjennom mange år, og Stoltenberg sier at som et svar på dette har det kommet økte bevilgninger til politiets driftsbudsjett. Når det gjelder hvor langt man har kommet med å løse IKT-utfordringene i politiet, sier Stoltenberg at noen som sitter nærmere politiet må svare på det.

Om bemanning. Vi at det er et betydelig gap mellom når det er etterspørsel for polititjenester og når politiet faktisk jobber (kommisjonen viser to plansjer). Kommentar?

Stoltenberg sier han ikke er kjent med et så detaljert bilde, men at han er kjent med at effektiviteten i politiet er en utfordring. Han peker på at dette blant annet henger sammen med arbeidstidsbestemmelser. Konflikten med politiet for noen år tilbake handlet i stor grad om denne type problemstillinger, å få noe mer arbeidstid for pengene. Her var erfaringen at selv små justeringer var krevende. Stoltenberg mener dette illustrerer et dilemma i et demokratisk land med arbeidstakerrettigheter og arbeidstakerorganisasjoner. Tariffavtaler, herunder arbeidstidsbestemmelser som muliggjør en effektiv bruk av ressursene, skal forhandles frem. Stoltenberg sier selv om noe kan forklares, kan plansjene kommisjonen fremviser gi indikasjoner på at noe kan gjøres annerledes.

Når det gjelder effektivitet i politiet tilføyer Stoltenberg at arbeidstidsdiskusjonene er en ting, men at et annet sentralt tema er politireformen, som det har vært jobbet med i mange år. Her kommer det en egen stortingsmelding til høsten, og i den forbindelse vil regjeringen gå grundig inn i nevnte problemstillinger, herunder mål- og resultatstyringssystemet til politiet.

Stoltenberg tilføyer at sammenslåing av politidistrikter har lenge vært et tema. Dels handler det om politisk handlekraft fra regjeringens side, men dels handler det også om å få ting gjennom i Stortinget.

I februar 2009 ble det utarbeidet et regjeringsnotat der det kom frem at forflyttingen av Bell-helikopterne til Afghanistan ville svekke norsk terrorberedskap. Det het i R-notatet at tiltak for å redusere de negative konsekvensene skulle iverksettes? Er du kjent med hvilke tiltak som ble iverksatt?

Stoltenberg sier at han ikke er kjent med detaljene i hva som er gjort for å bøte på den reduserte beredskapen som kom som følge av situasjonen i Afghanistan. På overordnet nivå sier han at dette nok er uttrykk for et dilemma, der regjeringens hovedbekymring i 2009 var de norske og andre NATO-soldatene i Afghanistan. Det var ikke tenkelig å gjøre noe som ikke gjorde at de hadde den medisinske akuttberedskapen som de trengte. Helikopterne var viktige, og reddet mange liv, slik de ble brukt i Afghanistan. Spørsmålet er altså hva som ble gjort som erstatning her hjemme. Stoltenberg er ikke bevisst at politihelikopternes reduserte tilgjengelighet ble sett i sammenheng med situasjonen for transporthelikopterne. Hvorvidt denne vurderingen er gjort hos POD, OPD eller Forsvaret vet han ikke.

PST

En ledende ansatt i PST har til oss uttalt at "Det kan skrives nesten hva som helst i trusselvurderingene, men ingen tiltak blir iverksatt allikevel". Dette mener han sikkert ikke bokstavelig, men hva tror du han siktet til?

Stoltenberg sier at dette er feil, ettersom det beviselig er iverksatt omfattende tiltak i PST, i den forstand at de har hatt omfattende vekst i bevilgningene de siste årene. Spørsmålet rundt organiseringen av PST derimot, hvorvidt PST har rett fokus, er i følge Stoltenberg en viktig diskusjon som bør tas løpende i alle etater. Stoltenberg sier at noe som gjelder både regjeringens arbeid med beredskap og PST, er at selv om det er behov for en ny gjennomgang, betyr ikke det at det ikke har vært fokus på dette tidligere. Det er gjort mye bra arbeid, men ting kan også gjøres bedre.

Stoltenberg sier han har lest en del trusselvurderinger, både overordnede som han har fått forelagt i RSU, og personlige - om han selv og andre statsråder. Trusselvurderingene fremstår for Stoltenberg som ganske uklare. Det brukes uttrykk som «fare for», «vanskelig å si», «et uklart bilde», «kan ikke utelukke». Han har forståelse for at vurderingene er formulert på denne måten, ettersom virkeligheten er komplisert. Da blir også oppfølgingen vanskelig, hva som må til for å møte trusselen på en adekvat måte. Selv om sikkerhet er viktig, er det en klassisk avveining i forhold til ressursinnsats. Stoltenberg sier sikkerhetsaspektet er et hensyn som har fått vesentlig økt oppmerksomhet og vesentlig mer ressurser, både når det gjelder drift og investeringer, og organisering i form av omorganisering, datalagringsdirektivet og andre ting. Når det gjelder datalagring peker Stoltenberg på at det har vært lettere å få gjennomslag for dette nå - ut fra PSTs trusselvurdering, sammenliknet med tidligere. For egen del valgte Stoltenberg å være for datalagringsdirektivet, men aksepterer at de som er imot har reelle argumenter om personvern.

Kommisjonen viser til at sitatet fra medarbeideren kanskje var myntet på at andre sektorer ikke tar PSTs trusselvurderinger alvorlig nok, eksempelvis samferdselssektoren og oljesektoren. Stoltenberg svarer at han, fra hans ståsted, erfarer at fagstatsrådene er veldig opptatt av sikkerhet, blant annet ut fra at sikkerhetsargumentet gir tyngde i budsjettdebatter. Han viser til at Borten Moe, som sitter med

flomansvaret, insisterte på flommelding, som ga mer penger til flomvern: diker, demninger og inspeksjoner.

Prosjektet «Regjeringens sikkerhet»

Sikkerhetsprosjektet ble vedtatt under Regjeringen Bondevik. Hvordan ble du orientert om dette?

Stoltenberg forklarer at han ble orientert om sikkerhetsprosjektet da hans regjering overtok i 2005. Han viser til at prosjektet omfattet mange tiltak, herunder noen som var veldig hemmelige, og at prosjektet for han representerte en helt ny sikkerhetskultur. Han nevner sikkerheten rundt statsrådene, statsrådskontorene, adgangskontroll, biltjenesten, og viser til at mange synlige og fysiske tiltak var iverksatt.

Sommeren 2007 fikk regjeringen høre at Oslo kommune ville gå mot stengning av Grubbegata. Stoltenberg minner om at de som gikk i mot stengning av Grubbegata hadde legitime argumenter, og at det ikke er slik at de som gikk mot stengning var mot sikkerhet. De mente at det var et uforholdsmessig tiltak, og at Oslo som hovedstad kunne bli en by preget av mørklagte og stengte gater, noe som kunne gitt redusert sikkerhet fordi det øker voldtekts- og overfallsfaren. Dette var også momenter Aftenposten brukte i sin argumentasjon mot stengning. Stoltenberg sier han er opptatt av å formidle at dette er legitime argumenter, at det ikke er åpenbart hva som er rett svar, og at det ikke er åpenbart hvilke gater som skal stenges. Stoltenberg anser at dette er en politifaglig vurdering, og at det ikke er noen grunn til å drøfte eller overprøve politiets anbefalinger, ettersom han verken har mandat eller kompetanse til det. Han viser til at stengningen av Grubbegata er nok et eksempel på avveiningen mellom åpenhet og sikkerhet, trygget og tilgjengelighet.

Diskuterte regjeringen på noe tidspunkt mot-hensyn, i lys av dilemmaet som nettopp er redegjorde for?

Til dette svarer Stoltenberg nei. Han viser til at regjeringen ble orientert om sikkerhetsprosjektet ved tiltredelsen. I tillegg fikk han personlig en noe mer detaljert egen orientering, herunder om de fortrolige sidene ved prosjektet. Dette skjedde både i for- og i etterkant av at regjeringen ble orientert. Stoltenbergs inntrykk var at dette var et prosjekt som ble gjennomført, noe han også så med egne øyne i form av nye sikringstiltak. Han sier det ikke var noen politisk diskusjon om sikkerhetsprosjektet i regjeringen, ettersom de la til grunn at prosjektet var vedtatt, under iverksetting og at det var fornuftige tiltak som var basert på faglig sterke tilrådninger.

Var du på noe tidspunkt bekymret for sikkerheten i regjeringsbygget selv?

Stoltenberg sier han ikke følte noen personlig uro i forhold til sikkerheten. Han så med egne øyne at det var iverksatt mange tiltak, foliering osv. I den grad noe var et tema var det Grubbegata. På spørsmål om hva Stoltenberg har sett av PODs rapport og illustrasjonen, svarer Stoltenberg at han ikke har lest selve rapporten, men at han har sett skisser/illustrasjoner utarbeidet av POD, noe han tror skjedde etter 22. juli. Han understreker at han har vært klar over at politiet mente det var en fare knyttet til at noen kunne plassere en bil med en bombe i nærheten av regjeringskvartalet, og at dette nettopp var bakgrunnen for flere av tiltakene i sikkerhetsprosjektet. Således var han klar over faren før han ble forelagt skissen av Frisak.

Diskuterte dere om noen burde kontakte Oslo kommune for å forsøke å skape en forståelse for forslaget om å stenge gaten før byrådets innstilling ble kjent?

Stoltenberg sier at han ikke er kjent med at dette noen gang ble diskutert. Han vet ikke om at noen visste at det var noen fare for at Oslo kommune skulle si nei. Det ble de først klar over om sommeren 2007. Sommerferie og kommunevalg gjorde at byrådsbehandlingen først kom i oktober. Når SMK ble varslet fra Grande Røys om at det kunne være fare for at Oslo kommune kunne komme til å si nei, ble tiltak iverksatt for å hjelpe FAD med å få Oslo kommune til å snu². Her mener Stoltenberg de lykkes ganske raskt, gitt at snuoperasjonen i Oslo kommune skjedde i løpet av få måneder, vinteren 2007/2008.

Stoltenberg viser til at det etter den politiske beslutningen i bystyret kommer en ny, lang runde, og at den administrative gjennomføringen tar lang tid, som følge av krav til høringer og klageadgang, samt bebyggelsesplanen.

Stoltenberg legger til at da han i 2005 ble informert om sikkerhetsprosjektet, herunder muligheten for bombeangrep og biler som kunne sprenges, var ideen i politiets vurderinger at det ville komme et varsel, som gjorde at man kunne høyne beredskapen ved økt trusselnivå, herunder stenge gatene rundt regjeringskvartalet midlertidig.

I POD rapporten sto det at det var en fare for at man ikke ville få noe varsel. Likevel kan vi ikke se at noen på noe tidspunkt vurderte kompensierende tiltak i påvente av stengning. Har du noen refleksjoner rundt det?

Stoltenberg sier at det regjeringen forholdt seg til var at det var et omfattende sikkerhetsprosjekt som var vedtatt og skulle gjennomføres. Det kom på regjeringens bord på to måter: dersom det var behov for bevilgninger – da fikk dette forrang, og det andre var i forbindelse med stengning av Grubbegata. Stoltenberg sier han ikke kjenner til at politiet eller andre vurderte kompensierende tiltak. Han vil være varsom med å spekulere i politiets vurderinger rundt dette, men sier at det i en sånn situasjon kan være slik at man tror at «nå kommer det snart». I ettertid er det ingen tvil om at det var uheldig at det tok så lang tid. Stoltenberg mener dette reiser spørsmål om man i større grad bør bruke statlig regulering. Han mener at i tilsvarende runder som Grubbegata, vil staten stå sterkere i diskusjonen. Stoltenberg understreker likevel at statlig regulering ikke opphever dilemmaene. Naboer og handelsstand vil fremdeles kunne klage, og diskusjonen om åpenhet vil fremdeles være noe som må tas hensyn til i en statlig reguleringsplan.

Fordi dette er et prosjekt med mange aktører, var SMK opptatt av klar rolleforståelse fra starten av. Presise brev ble skrevet. I ettertid virker det for oss som om FAD, JD, og SMK har ulik forståelse av sine roller i forhold til prosjektet om regjeringens sikkerhet. Hva er dine tanker om rollefordelingen?

Stoltenberg svarer at SMK har to kjerneoppgaver i forhold til sikkerhet og beredskap.

- Ivareta det å gjøre SMK og regjeringen i stand til å fungere i en krisetid
- I normale tider: sørge for at regjeringen drøfter beredskapsspørsmål

² Stoltenberg opplyser ved gjennomlesning at SMK på administrativt nivå, på bakgrunn av pressemelding fra Oslo kommune, allerede sommer 2007, tok kontakt med kommunen, dvs før varselet fra FAD.

Sikring av byggene i regjeringskvartalet er FAD/Statsbygg, evt. Forsvarets ansvar (Forsvarsdepartementet og SMKs midlertidige lokaler).

JD har et overordnet ansvar for hele beredskapstenkningen for alle departementene.

Alle departementer må ivareta egne oppgaver i henhold til sektoransvaret.

Store viktige oppgaver, eller uenighet mellom berørte departementer løftes opp til regjeringen

Vi ser at FAD ikke i tilstrekkelig grad har evnet å gjennomføre prosjektet med den prioritet som var forutsatt. Har FAD slitt på andre områder, som kunne ha gitt en indikasjon om gjennomføringsproblemer?

Stoltenberg sier at han ikke har vært kjent med eventuelle slike problemer før 22. juli, ettersom inntrykket var at sikkerhetsprosjektet ble gjennomført. Etter 22. juli, da det ble mer oppmerksomhet rundt sikkerhetsprosjektet, har han hørt at det har vært problemer med gjennomføringen av noen store prosjekter. Det har vært stilt spørsmål til om FAD har hatt nok fokus på disse.³

Kommisjonen viser til at POD i forbindelse med en statusgjennomgang av sikkerhetsprosjektet i 2010 uttrykte bekymring om FADs gjennomføringsevne. I tillegg har kommisjonen hørt at SMK til tider har vært misfornøyd med budsjettinnspill fra FAD, og at Aasrud fikk tre tilsynsrapporter om IKT-forvaltningen i fanget da hun tiltrådte og måtte rydde opp, og spør om Stoltenberg husker dette og vil kommentere det?

Stoltenberg sier han må være varsom med hva han faktisk husker om FAD, og hva han har blitt fortalt i ettertid.⁴ Stoltenberg husker at Aasrud har snakket om dette, og at noen mente at budsjettinnspillene til FAD ikke var gode nok og at det har blitt etterlyst og purret på. Han tilføyer at mye av dette handler om administrativ gjennomføring. Ettersom det er store organisasjoner og mange felt, så forutsettes det at beslutningene gjennomføres. Dersom viktige ting ikke gjennomføres er politikerne avhengige av tilbakemeldinger på det.

SMK-rollen som igangsetter og oppfølgingsinstans for prosjektet. FAD skrev i 2004 om prosjektet til SMK at

«Det foretas i liten grad en avveining mellom andre hensyn som miljø, samferdsel, arkitektur, konsekvenser for publikum, regjeringskvartalets «image» osv. Dette er hensyn som vil komme på banen når prosjektet for alvor settes i gang og som må vurderes underveis. En politisk drøfting og enighet om relevante hensyn tidlig i prosjektet vil kunne bidra til at prosjektet kan gjennomføres raskere og mer effektivt»

Dette var en framsynt vurdering, men intet ble gjort mot kommunen før byrådets negative innstilling ble kjent. Hva ville vært en naturlig oppfølging?

Stoltenberg presiserer at han ikke var i posisjon i 2004. Han gjentar at regjeringens rolle i et slikt prosjekt er å beslutte prosjektet, og at det er andre, herunder FAD/Statsbygg som må gjennomføre.

Kommisjonen sier at en måte å lese dette på er at noen må snakke med kommunen, og rollefordelingen mellom SMK og FAD. Kommisjonen viser til notatet fra Grande Røys om utfordringen med Oslo kommune og Grubbegata og påtegningen fra Stoltenberg om at Schjøtt-Pedersen følger opp.

³ Stoltenberg presiserer ved gjennomlesning av referatet at han ser at spørsmålet også gjelder andre områder enn sikkerhetsprosjektet. Han er kjent med at FAD før 22. juli blant annet har hatt problemer knyttet til budsjettet.

⁴ Stoltenberg presiserer ved gjennomlesning at han vært kjent med Riksrevisjonens kritikk av IKT-sikkerheten.

Stoltenberg sier han hadde denne påtegningen fordi det ikke var et tema der det var behov for noen politisk avklaring. En behandling i underutvalget ville derfor kun vært en omvei. Han gjentar at regjeringen valgte å ikke foreta en overprøving av de vurderinger som var gjort.

På spørsmål om hvorfor SMK ved Schjøtt-Pedersen, og ikke FAD, skulle følge opp overfor kommunen, svarer Stoltenberg at det var ut fra et ønske om å hjelpe FAD. Dette er en rolle SMK ofte tar; å bistå statsråder med små og store saker. Han mente Schjøtt-Pedersen, utfra sin erfaring og kompetanse, var rett mann for å overbevise Oslo kommune. Stoltenberg presiserer at dette ikke endrer noe på ansvarsforholdene.

SMK tok initiativet til en revisjon av prosjektet, som ble bestilt via JD. POD uttrykte bekymring om FADs gjennomføringsevne. Denne bekymringen er ikke delt med FAD, hverken av JD eller av SMK. Kommentar?

Stoltenberg sier at han ikke kjenner til dette, og derfor ikke kan si noe om hvorfor dette skjedde. Kommisjonen opplyser om at dette var en glipp fra JDs side, hvorpå Stoltenberg repliserer at dette åpenbart skulle vært formidlet til FAD.

Gjennomføringsevne i forvaltningen

I vårt arbeid får vi ofte høre at det konstitusjonelle ansvaret er et kort som stadig trekkes, for ikke å samordne seg nedover i organisasjonen; en utpreget sektorisering i forvaltningen og for få arenaer som får de horisontale problemstillingene til å fungere i et demokrati. Har du noen kommentarer til dette?

Stoltenberg peker på at dette nok er en type dilemma som mange store organisasjoner står overfor, og spesielt i en så stor organisasjon som statsforvaltningen. Samtidig sier Stoltenberg at dette er en problemstilling som regjeringen er bevisst på, og som håndteres på flere plan.

Han viser til at JD har to typer ansvar for beredskap og sikkerhet: et vertikalt ansvar for beredskapsetatene og et horisontalt, sektorovergripende ansvar som pådriverdepartement, samt å koordinere. Spørsmålet er da hvordan de gjør det når de skal inn i andre departementers ansvarsområder. Stoltenberg sier at hans vurdering av det er at JD skal gjøre dette på samme måte som UD koordinerer utenrikspolitikken. UD samordner seg på politisk nivå og embetsnivå med FKD, NHD, OED og andre, og det finner sted en løpende dialog, samordning og samvirke. Det er ikke uvanlig at departementer har ansvar på tvers av sektorer.

Stoltenberg sier at i tillegg til dette er det noen saker er så viktige, eller som preges av uenighet, at det er behov for å løfte dem til et samlet regjeringskollegium. Regjeringen er det strategiske koordineringsorgan som møtes en til to ganger i uken. Her løses store og viktige saker med horisontale problemstillinger, herunder mange beredskapssaker.

Han tilføyer at uværet i vinter og 22.juli har forsterket behovet for å styrke samordningsfunksjonen. I tillegg til r-konferanser, RSU og den løpende dialogen, vurderes altså nå behovet for egne møter der regjeringen drøfter beredskapsspørsmål.

Rollen som statsminister

Kommisjonen viser til at St.meld 22 (2007-08) inneholder mange av de samme ambisjonene om JD som beredskapsdepartementet, som den nylig fremlagte samfunnsikkerhetsmeldingen. Kan du si litt om dine egne tanker rundt lederskap og kulturbygging, i forhold til arbeidet med sikkerhet og beredskap.

Når det gjelder egen rolle, sier Stoltenberg at beredskap er noe han har vært opptatt av og tar på alvor, og at han håper han har klart å formidle dette til sine statsråder. Han har kjent på hvor viktig dette arbeidet er, gjennom personlig erfaring med flere kriser. Han understreker at øvelser er viktige, men at virkeligheten er mer krevende og kompleks.

Når det gjelder lederutvikling i et politisk system, sier Stoltenberg at det handler om å passe på å formulere de overordnede mål, og om å inspirere og engasjere mennesker for å gjennomføre disse. I tillegg er det viktig å forstå arbeidsdelingen mellom politikerne og embetsverket. Som store, komplekse organisasjoner, og fordi statsrådene må tilbringe mye tid utenfor departementet, er det behov for en ekstrem grad av delegering. Han bekrefter at det administrative lederskapet i departementet er kritisk, og tilføyer at han opplever det administrative lederskapet ved SMK som veldig godt.

Er det noe du kjenner til fra hendelsen 22/7 eller i forkant av dette som ikke vi har spurt om og som ikke er kommet frem i media, og som du tenker vi bør kjenne til.

Stoltenberg kommer ikke på noe ytterligere, og mener viktige ting har kommet opp i intervjuet. Han gjentar at når det gjelder sikkerhet og beredskap er dilemmaer, vanskelige valg og avveininger stikkord.

Stoltenberg peker på at strukturene er viktige, og at han er opptatt av å forbedre disse. Han peker likevel på at enten man kaller det det ene eller det andre; RSU, berørte statsråder, regjeringen eller regjeringens beredskapsutvalg, så er det langt på vei de samme menneskene som kommer sammen. Mye handler om at menneskene som sitter der skal fylle sine oppgaver og bruke organisasjonsløsningene optimalt.

Når det gjelder intervjuets gjennomføring, sier Stoltenberg at han opplevde dette som et godt intervju. Han sier han setter pris på å snakke om dette, ettersom han har forsøkt å legge begrensinger på seg selv når det gjelder å snakke om 22. juli i alle sammenhenger.

Intervjuet ble avsluttet kl 15.00.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat,

Sign intervjuobjekt

Sign referent

Vedtøgg til statsminister Jens Stoltenbergs forklaring 15/6.

22. juli-kommisjonen

Regjeringens rolle i kriser

Regjeringen er det øverste organet i forvaltningen for koordinering av viktige politiske spørsmål. Statsministeren leder regjeringens arbeid.

De overordnede prinsippene om ansvar, nærhet, likhet og samvirke ligger til grunn for alt sikkerhets- og beredskapsarbeid. Dette gjelder også for Regjeringens rolle i kriser.

Regjeringen har det overordnede politiske ansvaret for styringen og håndteringen av kriser, herunder at det er etablert gode nok krisehåndteringssystemer.

I hvilken utstrekning og hvor hyppig regjeringen som kollegium, Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) eller berørte statsråder faktisk møtes i forbindelse med pågående hendelser eller krisesituasjoner vil avhenge av den aktuelle situasjonen og i hvilken grad det er behov for strategiske beslutninger på politisk nivå om de overordnede mål og rammer for krisehåndteringen. Lederdepartementet, fagstatsråder eller statsministeren tar initiativ til møter i regjeringen eller RSU.

Det er et mål at departementer og operative etater i størst mulig utstrekning har delegert nødvendige fullmakter til å kunne treffe de tiltak som er nødvendig for å håndtere akutte situasjoner hvor det er fare for liv, helse eller store tap av materielle verdier, slik at behovet for behandling regjeringensnivå ikke skal forsinke håndteringen. Det er videre viktig at operative beslutninger kan tas av de som har best kunnskap og forutsetninger for å kunne vurdere situasjonen. For eksempel vil det normalt ikke være behov for strategiske avklaringer på politisk nivå i forbindelse med håndteringen av pågående redningsaksjoner, selv om departementenes politiske ledelse informeres, følger situasjonen og innhenter forsikringer om at alt som kan gjøres blir gjort samt at beredskapsetater og -systemer er operative som forutsatt.

I alvorlige krisesituasjoner som utvikler seg over tid eller mer komplekse krisesituasjoner som krever politisk koordinering, vil regjeringen eller berørte statsråder møtes for å foreta nødvendige avklaringer på strategisk nivå. Dette vil eksempelvis gjelde dersom det skulle oppstå krisesituasjoner som berører norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. I slike situasjoner vil det også være aktuelt at Regjeringens sikkerhetsutvalg møtes. Lederdepartementet, fagstatsråder eller statsministeren tar initiativ til møter i regjeringen eller RSU.

Avhengig av den aktuelle situasjonen må også regjeringen løpende vurdere hvordan Stortinget eller Stortingets organer skal orienteres eller konsulteres og behovet for innhenting av nye fullmakter fra Stortinget.

Løpende koordinering

I normalsituasjoner vil hovedtyngden av den løpende koordineringen av aktiviteter mellom departementene skje på embetsnivå, herunder løpende kommunikasjon med underliggende etater, utarbeidelse av beslutningsgrunnlag for politisk ledelse, iverksettelse av beslutninger truffet på politisk og utarbeidelse av talepunkter og bakgrunnsmateriale til politisk ledelse til bruk ved eksternt kommunikasjon og nødvendig saksbehandling. Denne ansvarsdelingen

bygges det videre på i kriser og er bakgrunnen at det utpekes et lederdepartement (Justis- og beredskapsdepartementet er fast lederdepartement i sivile nasjonale kriser med mindre Kriserådet har bestemt noe annet. Ved uenighet eller tvil konsulteres statsministeren og berørte statsråder) som løpende skal koordinere krisehåndteringen mellom berørte departementer og at en har Kriserådet som det øverste koordineringsorgan på embetsnivå. De berørte departementer håndterer krisen ved hjelp av underliggende etater og innarbeide rutiner.

En viktig oppgave i kriser vil være å sørge for at regjeringen har god nok informasjon om situasjonen og hva som gjøres fra myndighetene. I kriser som er av en slik karakter at det er behov for at regjeringen treffer beslutninger på strategisk nivå, vil en viktig funksjon for lederdepartementet, andre berørte departementer departementene og Kriserådet også være å sørge for at regjeringen får et godt forberedt beslutningsgrunnlag.

Forholdet mellom politisk ledelse og embetsverk

Det er lagt opp til en betydelig grad av fleksibilitet når det gjelder organiseringen av arbeidet i regjeringsapparatet. I mange situasjoner – både i normalsituasjonen og i kriser - vil det være aktuelt at embetsverk fra berørte departementer og berørte etatsledere deltar i møter i regjeringen, Regjeringens sikkerhetsutvalg og/eller i møter mellom statsministeren og berørte statsråder for å sikre nødvendig informasjonsutveksling og koordinering (f.eks. regjeringens budsjettkonferanser, møter i Regjeringens sikkerhetsutvalg hvor trusselvurderinger fra PST eller E-tjenesten presenteres, eller i møter om politisk krevende enkeltsaker). Statsministeren vil ta initiativ til slik deltakelse der det anses ønskelig.

Erfaringer fra håndteringen 22. juli

22. juli viste seg det seg at den akutte situasjonen raskt var over og departementer og operative etater hadde nødvendige fullmakter til å kunne gjøre de operative tiltak som var nødvendige uten at var nødvendig med politiske beslutninger på regjeringnivå. At medlemmer av regjeringen ikke var fysisk samlet forsinket derfor ikke håndteringen.

Etter bombeangrepet på regjeringskvartalet var imidlertid situasjonen uavklart og det var usikkert hvilke utfordringer det norske samfunnet ville stå ovenfor i timene og døgnene fremover. Statsministeren besluttet derfor raskt å innkalle berørte statsråder til møte i statsministerboligen. Selv om den akutte krisen raskt skulle være over, vil det dessuten etter slike alvorlige hendelser alltid være en rekke konsekvenser av den oppståtte situasjonen som vil måtte håndteres på politisk nivå, herunder hvilket budskap regjeringen skal formidle offentlige, ivaretagelse av berørte og pårørende, opplegg for minnemarkeringer og mediehåndtering.

Hendelsene 22. juli var for øvrig et eksempel på en tett koordinering mellom politisk nivå og embetsverk. På koordineringsmøter i statsministerboligen deltok statsministeren og berørte statsråder, embetsverk fra departementene, Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste. Under regjeringskonferansen 23. juli deltok embetsverk fra departementer, Helsedirektøren, Politidirektøren og sjef for Politiets sikkerhetstjeneste.

Kongen i statsråd

Kongen i statsråd er det øverste formelle forvaltningsnivået.

I enkelte tilfeller vil det følge av Grunnloven, lovgivning eller bevilgningsreglementet at nødvendige formelle beslutninger skal treffes av regjeringen gjennom vedtak av Kongen i statsråd. Dette gjelder f.eks. kriser som er av en så alvorlig karakter at det er aktuelt å iverksette fullmakter i henhold til beredskapslovgivningen, fremleggelse av proposisjoner for Stortinget, bruk av provisorisk anordningsmyndighet eller avgivelse av kommandomyndighet for norske militære styrker.